

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

Analiza wyroku TSUE z 25 listopada 2025 r. w sprawie C-713/23 *Wojewoda mazowiecki*

Streszczenie

- W wyroku z 25 listopada 2025 r. w sprawie C-713/23 TSUE stwierdził, że polskie regulacje wykluczające ze względu na konstytucyjną ochronę rodziny i małżeństwa transkrypcję aktów małżeństw homoseksualnych wystawionych przez inne państwa członkowskie są sprzeczne z postanowieniami Karty Praw Podstawowych i postanowieniami Traktatów o obywatelstwie unijnym.
- Orzeczenie TSUE stoi w sprzeczności z ugruntowanym orzecznictwem sądów krajowych, w tym uchwałami składu 7 sędziów NSA, wskazującymi że art. 18 Konstytucji RP stoi na przeszkodzie transkrypcji takich aktów.
- Z punktu widzenia prawa UE wyrok stanowi rozwinięcie i połączenie dotychczasowych linii orzeczniczych dotyczących z jednej strony obowiązku uznania przez inne państwa członkowskie małżeństwa homoseksualnego zawartego w innym państwie członkowskim, z drugiej obowiązku uznawania aktów stanu cywilnego dotyczącego statusu obywateli wystawianych przez bardziej progresywne państwa unijne.
- Na poziomie uzasadnienia TSUE w sposób pobieżny, by nie rzec lekceważący, odniósł się do względów konstytucyjnych przemawiających przeciwko transkrypcji takich aktów stanu cywilnego.
- Ściśle rzecz biorąc wyrok prejudycjalny wiąże tylko pytający sąd, który musi w swoim rozstrzygnięciu oprzeć się na wykładni prawa UE dokonanej przez TSUE. W praktyce jednak orzeczenia TSUE wywierają skutek ogólny, jako wiążąca wykładnia prawa UE.
- Istnieją jednak poważne argumenty za odmową stosowania prawa Unii w brzmieniu wyinterpretowanym przez TSUE jako stanowiącym przekroczenie przekazania kompetencji (*ultra vires*). Orzeczenie TSUE idzie bowiem wbrew jednolitemu w orzecznictwie rozumieniu konstytucyjnej gwarancji małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny, jak również stanowi nieuprawnioną ingerencję

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

w materię, którą jeszcze w wyroku akcesyjnym K 18/04 Trybunał Konstytucyjny wprost określił, jako należącą do nienaruszalnego jądra suwerenności.

- **Niezależnie od powyższego należy podkreślić, że postępowanie przed TSUE było efektem nieuprawnionego aktywizmu sędziowskiego, mającego na celu obejście procedury ustawodawczej wraz z przewidzianymi w Konstytucji większościami. Z treści pytania zadanego przez NSA wynikało, że oczekuje on od TSUE przełamania dotychczasowego orzecznictwa.**

Orzeczenie TSUE

Pytanie prejudycjalne

Postępowanie przed polskimi organami

1. Postępowanie przed TSUE zostało zainicjowane pytaniem prejudycjalnym zadany przez NSA, działający w składzie sędzia NSA Leszek Kiermaszek, sędzia NSA Marzenna Linsa i sędzia del. WSA Mirosław Gdesz na podstawie **postanowienia z 8 listopada 2023 r. w sprawie II OSK 216/21.**
2. Pytanie zostało zadane w związku z postępowaniem odwoławczym od decyzji kierownika Urzędu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy („USC”) odmawiającej transkrypcji do polskich aktów stanu cywilnego aktu małżeństwa zawartego pomiędzy dwójką mężczyzn, Jakubem Cupriakiem-Trojanem oraz Mateuszem Trojanem („Skarżący”). Kierownik USC uzasadnił swoją odmowę wskazując, że w związku z faktem, że prawo polskie nie przewiduje małżeństw osób tej samej płci, transkrypcja niemieckiego aktu stanu cywilnego naruszałaby przepisy prawa polskiego, należące do podstawowych zasad porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Skarżący odwołali się następnie do Wojewody, który jednak utrzymał zaskarżoną decyzję w mocy. W związku z powyższym, Skarżący złożyli skargę na decyzję administracyjną do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego („WSA”) w Warszawie. WSA oddalił skargę **wyrokiem z 1 lipca 2020 r. w sprawie IV SA/Wa 2982/19.**

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

3. W swoim uzasadnieniu WSA odwołał się do stałych linii orzeczniczych. Stwierdził on między innymi, że:

Zgodnie z art. 104 ust. 1 i ust. 2 p.a.s.c. zagraniczny dokument stanu cywilnego, będący dowodem zdarzenia i jego rejestracji, może zostać przeniesiony do rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji, która polega na wiernym i literalnym przeniesieniu treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego zarówno językowo, jak i formalnie, bez żadnej ingerencji w pisownię imion i nazwisk osób wskazanych w zagranicznym dokumencie stanu cywilnego (...) Transkrypcja aktu stanu cywilnego jest czynnością o charakterze deklaratoryjnym, ponieważ nie wiąże się z nią żaden skutek konstytutywny w przeciwieństwie do zdarzenia w nim stwierdzonego.

4. W związku z powyższym WSA przypomniał, że:

(...) zgodnie z art. 107 pkt 3 p.a.s.c., kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia dokonania transkrypcji, jeżeli transkrypcja byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Konstrukcja przepisu oznacza, że decyzja w tym przedmiocie ma charakter decyzji związanej. Przez podstawowe zasady porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej należy rozumieć normy zawarte w Konstytucji RP oraz naczelne normy w poszczególnych dziedzinach prawa, czyli normy determinujące podstawowe założenia, na których oparta jest dana dziedzina prawa (...) Jako taką normę należy uznać art. 18 Konstytucji RP. Zgodnie tym przepisem, małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. (...) Dopelnienie tej normy stanowią przepisy k.r.o. Zasada odmienności płci małżonków jest podstawową zasadą polskiego prawa rodzinnego i wynika wprost z art. 1 § 1 k.r.o (...) Odmienność płci stanowi bezwzględny warunek zawarcia małżeństwa w krajowym porządku prawnym. (...)

Otóż Konstytucja definiuje małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny i obejmuje go ochroną. Nie można wywodzić, że wobec tego małżeństwo w innej konfiguracji płciowej jest dopuszczalne przez Konstytucję, lecz nie podlega ochronie państwa.(...)

5. Co szczególnie istotne z punktu widzenia niniejszej analizy, WSA przypomniał, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, zostało przez TK w wyroku akcesyjnym wskazane jako element polskiej tożsamości konstytucyjnej:

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

Niemniej jednak cały system prawa krajowego stanowi spójną całość i wykładnia przepisów Konstytucji RP w kontekście przesłanki zasad porządku prawnego nie może abstrahować od regulacji zawartych w akcie niższej rangi tj. ustawie. K.r.o. nie przewiduje natomiast małżeństwa jako związku osób tej samej płci. Jednocześnie nie zostało przez Trybunał Konstytucyjny stwierdzone, aby przepis art. 1 § 1 k.r.o. był niekonstytucyjny. Przeciwnie, Trybunał Konstytucyjny w wydanym w pełnym składzie wyroku z 11 maja 2005 r. (K 18/04...) stwierdził: 16.6. "Małżeństwo (jako związek kobiety i mężczyzny) uzyskało w prawie krajowym RP odrębny status konstytucyjny zdeterminowany postanowieniami art. 18 Konstytucji. Zmiana tego statusu byłaby możliwa jedynie przy zachowaniu rygorów trybu zmiany Konstytucji, określonych w art. 235 tego aktu. W żadnym wypadku, także ze względów formalnoprawnych, zmiana charakteru czy statusu małżeństwa w polskim systemie prawnokonstytucyjnym nie mogłaby przyjąć formy ratyfikowanej umowy międzynarodowej (nawet: ratyfikowanej w sposób kwalifikowany). Taki zaś status zachowuje Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską".

6. Odnosząc się natomiast do zarzutów naruszenia przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, WSA odniósł się do wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) z 21 lipca 2015 r. w sprawie 18766/11 *Oliari i inni p. Włochom* oraz z 24 czerwca 2010 r. w sprawie 30141/04 *Schalke i Kopf p. Austrii*, zwracając uwagę, że orzeczenia te nie odnosiły się do polskiego stanu prawnego i nie nakładały na państwa Konwencji obowiązku wprowadzania małżeństw jednopłciowych.
7. W odniesieniu do kwestii przepisów prawa UE, WSA zwrócił uwagę, że w rozstrzyganym stanie faktycznym nie miały zastosowania przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej („TFUE”)¹ odnoszące się do obywatelstwa unijnego (art. 21 ust. 1 TFUE), ponieważ sama transkrypcja aktu cywilnego nie ma znaczenia dla

¹ Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) Protokoły Załączniki do Traktatu o funkcjonowaniu unii Europejskiej Deklaracje dołączone do Aktu końcowego konferencji międzypaństwowej, która przyjęła Traktat z Lizbony podpisany w dniu 13 grudnia 2007 roku, Dz.U. C 202 z 7.6.2016, pp. 1–388.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

swobody przemieszczania się. Z tego też względu WSA odmówił zadania pytania prejudycjalnego.

8. Od takiego rozstrzygnięcia WSA skargę kasacyjną złożyli Skarżący.

Pytanie prejudycjalne

9. NSA zadał pytanie prejudycjalne na wniosek pełnomocnika Skarżących, o oddalenie skargi wnosili natomiast wojewoda i prokurator regionalny.

10. NSA był świadomy istnienia orzecznictwa, na którym oparł się WSA. Powziął jednak wątpliwość, czy nie narusza ono art. 7 (prawo do poszanowania prywatności) oraz art. 21 ust. 1 (zakaz dyskryminacji) Karty Praw Podstawowych² („KPP”), wspomnianych przepisów TFUE o obywatelstwie oraz dyrektywy 2004/38/WE³. W swoich rozważaniach odwoływał się m.in. do orzeczeń TSUE w sprawach dotyczących ograniczeń wzajemnego uznania w sprawach z zakresu aktów stanu cywilnego (wyrok TSUE z 2 czerwca 2016 r. w sprawie C438/14 *Bogendorff von Wolffensdorf*), jak również bezpośrednio do zakazu utrudnień przemieszczania się osobom tej samej płci (wyroki TSUE z 5 czerwca 2017 r. w sprawie C-673/16 *Coman* oraz z 14 grudnia 2021 r. w sprawie C-490/20 *Pancharevo*). Interpretując standard gwarantowany KPP, NSA odwołał się także do orzecznictwa ETPC, obejmującego obok wyroków powołanych przez WSA także nowsze wyroki ETPC, w opinii NSA potwierdzające obowiązek państw członkowskich Konwencji do zinstytucjonalizowania w ich ustawodawstwach związków osób tej samej płci. (wyroki z 17 stycznia 2023 r. w sprawie 40792/10 *Fedotova i in. p. Rosji*, 23 maja 2023 r. w sprawie 20081/19 *Buhuceanu i in. p. Rumunii*, czy 5 września 2023 r. w sprawie 40209/20 *Koilova p. Bułgarii*).

² Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Dz.U. C 202 z 7.6.2016, pp. 389–405.

³ Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG Tekst mający znaczenie dla EOG, Dz.U. L 158 z 30.4.2004, pp. 77–123.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

11. Co ciekawe, NSA odniósł się do krajowego dorobku orzeczniczego dotyczącego ochrony małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny nad wyraz skrótowo, nawet nie próbując przybliżyć TSUE zawartości krajowych judykatów. NSA ograniczył się do skrótowego stwierdzenia, że nie odnosiły się one szczegółowo do kwestii będącej przedmiotem kierowanego do TSUE pytania. Co jeszcze bardziej istotne, NSA w ogóle nie podniósł wątku przynależności małżeństwa rozumianego jako związku kobiety i mężczyzny do „jądra” suwerenności, co do którego RP nie mogła przekazać Unii kompetencji, nie wspomniał nawet o wyroku TK w sprawie K 18/04; w pytaniu NSA nie pojawiła się w ogóle kwestia stosowania wyjątku *tożsamości narodowej* z art. 4.2. TUE⁴. W związku z powyższym NSA zadał następujące pytanie:

„Czy przepisy art. 20 ust. 2 [lit. a)] i art. 21 ust. 1 TFUE odczytywane w związku z art. 7 i art. 21 ust. 1 [Karty] oraz art. 2 pkt 2 dyrektywy [2004/38] należy interpretować w ten sposób, że stoją na przeszkodzie temu, by właściwe organy państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii, który zawarł małżeństwo z innym obywatelem Unii (osobą tej samej płci) w jednym z państw członkowskich zgodnie z ustawodawstwem tego państwa, mogły odmówić uznania i przeniesienia w drodze transkrypcji do krajowego rejestru stanu cywilnego tego aktu małżeństwa, uniemożliwiając tym osobom przebywanie w tym państwie w takim stanie cywilnym i pod tym samym nazwiskiem rodzowym, z tej przyczyny, że prawo państwa przyjmującego nie przewiduje małżeństwa osób tej samej płci[?]”.

12. W świetle powyższych rozważań nie powinno dziwić, że NSA na tak postawione pytanie zaproponował udzielenie odpowiedzi pozytywnej.

Opinia Rzecznika Generalnego

13. Rzecznik Generalny Jean Richard de la Tour przedstawił swoją opinię w sprawie C-713/23 w dniu 3 kwietnia 2025 r.

⁴ Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) Protokoły Załączniki do Traktatu o funkcjonowaniu unii Europejskiej Deklaracje dołączone do Aktu końcowego konferencji międzypaństwowej, która przyjęła Traktat z Lizbony podpisany w dniu 13 grudnia 2007 roku, Dz.U. C 202 z 7.6.2016, pp. 1–388.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

14. Punktem wyjścia było dla niego uznanie, że państwa członkowskie zachowują zasadniczą kompetencję w kwestiach związanych ze stanem cywilnym, co jednak obejmuje także uznanie statusu cywilnego nadanego w innym państwie (nb. 27). Uznanie owo, w opinii Rzecznika, może odnosić się zarówno do statusu obywatela, jak i więzi wytworzonych w innym państwie (nb. 28).
15. Bazując na tym rozróżnieniu, Rzecznik doszedł do wniosku, że zgodnie z orzecznictwem TSUE, o ile odmowa transkrypcji aktu dotyczącego *statusu (danych identyfikacyjnych)* osoby może *per se* naruszać swobodę przemieszczania się, o tyle w odniesieniu do *więzi* ich uznanie może mieć miejsce w inny sposób, niż na podstawie transkrypcji (nb. 29-31). W związku z powyższym, w opinii Rzecznika swoboda przemieszczania się obywatela UE byłaby naruszona wyłącznie, jeśli polski system prawny w ogóle nie uznawał pozostawania Skarżących w związku małżeńskim, sama odmowa transkrypcji aktu pozostawałaby natomiast obojętna (nb. 32).
16. W opinii rzecznika powyższe konkluzje dodatkowo potwierdzało orzecznictwo ETPCz, ze szczególnym uwzględnieniem wyroku z 17 stycznia 2023 r. w sprawie 11454/17 *Przybyszewska p. Polsce*, z którego wynikał obowiązek uznania w systemie prawnym *więzi* jako takiej, ale już nie transkrypcji aktów urodzenia (nb. 33-36).
17. Odnosząc powyższe rozważania do zawisłej sprawy Rzecznik doszedł jednak do wniosku, że w polskich uwarunkowaniach transkrypcja aktu stanu cywilnego stanowi jedyny środek zapewniający rzeczywistą ochronę praw Skarżących (nb. 42-54). Na uwagę zasługuje, że dojść do tych konkluzji pomogły mu wyjaśnienia pełnomocnika rządu RP, wskazujące, że transkrypcja niemieckiego aktu stanu cywilnego jest jedynym sposobem na zapewnienie Skarżącym poszanowania ich praw (nb. 44,54, w postępowaniu RP była reprezentowana przez B. Majczyń, M. Malczewską i A Siwek-Ślusarczyk).

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

18. Pomimo dojścia do powyższych konkluzji Rzecznik zaproponował udzielenie stosunkowo zachowawczej odpowiedzi:

Artykuł 20 i art. 21 ust. 1 TFUE w związku z art. 7 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii, niezezwalającym na transkrypcję do rejestru stanu cywilnego jego aktu małżeństwa z osobą tej samej płci, sporządzonego zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim, w ramach korzystania ze swobody przemieszczania się i pobytu, jeżeli w pierwszym państwie członkowskim istnieją inne sposoby zapewnienia osobom tej samej płci uznania ich małżeństwa wobec osób trzecich.

Stoją one natomiast na przeszkodzie uregulowaniom lub praktyce państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii, niezezwalającym na uznanie, za pomocą jakiegokolwiek środka lub dokumentu potwierdzającego więź małżeńską i nazwisko wybrane przez osoby, które zawarły związek małżeński, jego małżeństwa zawartego zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim z osobą tej samej płci w ramach korzystania ze swobody przemieszczania się i pobytu, na tej podstawie, że pierwsze państwo członkowskie nie przewiduje takiego małżeństwa.

Wyrok Wielkiej Izby TSUE

19. W wyroku Wielkiej Izby z 25 listopada 2025 r. w sprawie C-733/13 TSUE poszedł dalej niż Rzecznik Generalny, stwierdzając w orzeczeniu wprost konieczność dokonania transkrypcji aktów urodzenia.
20. W pierwszej kolejności TSUE wskazał, że jako dotycząca praw obywateli UE mieszkających w państwie pochodzenia, zawisła przed nim sprawa nie dotyczy stosowania Dyrektywy 2004/38. Jako wzorzec kontroli wskazane zostały art. 20 i 21 TFUE odczytywane w świetle Karty Praw Podstawowych.
21. TSUE rozpoczął swoją analizę od przypomnienia, że obywatelstwo UE stanowi źródło szeregu uprawnień, także wobec państwa pochodzenia obywatela, obejmujących także prawo do prowadzenia życia rodzinnego w pożądaną przez siebie sposób (nb. 41-43). Trybunał stwierdził, że w stosunku do obywateli pozostających w związku małżeńskim

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

- obejmuje to m.in. pewność kontynuowania w państwie pochodzenia życia rodzinnego rozwiniętego w przyjmującym państwie członkowskim (nb. 46). Swoboda ta przynależy także parom jednopłciowym (nb. 51-53)
22. W związku z powyższym, pomimo że kwestie stanu cywilnego przynależą do kompetencji państw członkowskich, muszą one być realizowane w sposób zgodny z prawem UE (nb. 47-48). Trybunał doszedł do wniosku na bazie niezweryfikowanych twierdzeń Skarżących oraz wyjaśnień rządu RP (nb. 50 i 72), że brak transkrypcji niemieckiego aktu małżeństwa utrudnia im codzienne funkcjonowanie. Tym samym odmowa transkrypcji aktu małżeństwa stanowi przeszkodę w korzystaniu ze swobód gwarantowanych w prawodawstwie UE (nb. 54).
23. Analizując dopuszczalność takiego ograniczenia TSUE przypomniał, że ograniczenie takie musi być proporcjonalne, zaś analiza proporcjonalności prowadzona jest z punktu widzenia prawa UE (nb. 55-56). Trybunał krótko napomknął o poszanowaniu tożsamości narodowej państw członkowskich (nb. 58), by wyjaśnić, że przepisy Konstytucji RP powinny być rozumiane jako ograniczenia w korzystaniu z praw unijnych ze względu na „porządek publiczny”, które to ograniczenia ze swojej natury powinny być wykładane wąsko (nb. 60). Trybunał podkreślił, że nadawanie tych samych praw małżeństwom homoseksualnym zawartym w państwach trzecich w żaden sposób nie narusza krajowych przepisów o ochronie małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny (nb. 61). W związku z powyższym w ocenie Trybunału uznanie takich małżeństw nie zagraża porządkowi publicznemu (nb. 62).
24. W dalszej kolejności TSUE przeprowadził analizę zgodności polskich przepisów z Kartą Praw Podstawowych wykładaną w świetle EKPC jako gwarancji minimalnej. (nb. 64). Analiza najnowszego orzecznictwa ETPC w sprawach polskich (orzeczenia powołane wyżej oraz wyrok z 24 kwietnia 2025 r. w sprawie 53662/20 *Andersen p. Polsce*) doprowadziła TSUE do uznania, że Konwencja nakłada na Polskę obowiązek wprowadzenia możliwości transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa osób tej samej

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

plci (nb. 65-66), przez co przyjęte w Polsce uwarunkowania stanowią naruszenie Karty Praw Podstawowych (nb. 67-69). TSUE ponadto stwierdził, że brak możliwości transkrypcji aktów małżeństwa homoseksualnych w sytuacji kiedy taka możliwość jest dostępna dla par heteroseksualnych stanowi niedopuszczalną dyskryminację ze względu na orientację seksualną (nb. 70, 74, 75).

25. W związku z powyższym TSUE udzielił następującej odpowiedzi:

Artykuł 20 i art. 21 ust. 1 TFUE, odczytywane w świetle art. 7 i art. 21 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, należy interpretować w ten sposób, że:

stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, które ze względu na to, iż prawo tego państwa członkowskiego nie dopuszcza małżeństw osób tej samej płci, nie zezwalają na uznanie małżeństwa legalnie zawartego przez dwóch mających tę samą płeć obywateli wspomnianego państwa członkowskiego w trakcie korzystania z przysługującej im swobody przemieszczania się i pobytu w innym państwie członkowskim, w którym rozwinęli oni lub umocnili życie rodzinne, ani na transkrypcję w tym celu aktu małżeństwa do rejestru stanu cywilnego tego pierwszego państwa członkowskiego, w sytuacji gdy transkrypcja ta jest jedynym przewidzianym przez to państwo środkiem umożliwiającym takie uznanie.

26. Postępowanie główne przed NSA oczekuje na swoje rozstrzygnięcie.

Ocena orzeczenia

Znaczenie wyroku TSUE dla wykładni prawa UE

27. Jak się wydaje, omawiane orzeczenie kontynuuje linię wypracowaną m.in. w wyrokach z 5 czerwca 2018 r. w sprawie C-673/16 *Coman*, z 14 grudnia 2021 r. w sprawie C-490/20 *Pancharevo* z 4 października 2024 r. w sprawie C-4/23 *Mirin*. Normatywna nowość tego orzeczenia polega przede wszystkim na rozszerzeniu konieczności uznania w skali 1:1 aktów stanu cywilnego wydanych w innym państwie członkowskim również na status relacji łączącej dwóch obywateli UE. Jak się wydaje, nawet jednak w ramach tego paradygmatu TSUE wykazał się daleko posuniętym aktywizmem: zamiast poprzestać, jak Rzecznik Generalny, na powtórzeniu, że państwa członkowskie

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

zachowują swobodę doboru środków służących zapewnieniu uznania statusu zarejestrowanych par homoseksualnych co *ad casu* może wymagać transkrypcji aktów stanu cywilnego, TSUE zdecydował się stworzyć jasno wyartykułowany obowiązek prostej transkrypcji takich aktów.

28. Nie sposób nie dostrzec, że oparciem dla dynamicznej wykładni było dla TSUE również orzecznictwo strasburskie, w szczególności upatrujące naruszenia uprawnień skarżących w samym fakcie braku uznania dla zawartych za granicą małżeństw homoseksualnych (zob. zwł. wiodący wyrok ETPC z 12 marca 2024 r. w sprawie 11454/17 *Przybyszewska p. Polsce*). Choć nie zostało to wyrażone wprost, to z ogólnego tonu orzeczenia i sposobów odwołań do praktyki i orzecznictwa wysnuć można wniosek, że TSUE swoim orzecznictwem próbuje narzucić istnienie swego rodzaju „konsensusu” odnośnie do kwestii małżeństw homoseksualnych.
29. Wrażenie to pogłębia sposób potraktowania kwestii roli nadawanej wizji małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny w polskim porządku prawnym. Trybunał w żaden sposób nie odniósł się do orzecznictwa polskich sądów czy sposobu rozumienia przepisów na gruncie krajowym, po prostu wskazując na nieproporcjonalność wprowadzonych ograniczeń. TSUE potraktował także niezwykle zdawkowo kwestię ingerencji przez prawo UE w kwestię polskiej tożsamości konstytucyjnej, ograniczając się do generycznej wzmianki o konieczności wąskiego stosowania tego pojęcia. W tej sytuacji nie powinno dziwić, że w ogóle nie odniósł się do wyroku akcesyjnego Trybunału Konstytucyjnego K 18/04 wskazującego wprost na brak przekazania kwestii związanych z małżeństwem Unii Europejskiej.
30. „Dynamiczny” sposób sformułowania orzeczenia i pierwsze reakcje w prasie i na serwisach eksperckich dość mocno sugerują, że wyrok będzie wykorzystywany jako środek nacisku na państwa Europy Środkowej w celu pełnego otwarcia ich systemów prawnych na uznawanie małżeństw homoseksualnych zawieranych w krajach Europy Zachodniej. Można ponadto zastanowić się, czy nie będzie on punktem wyjścia, dla

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

żądania wprowadzenia instytucjonalizacji małżeństw homoseksualnych także w państwach członkowskich na zasadzie odwróconej dyskryminacji (gorszy status par homoseksualnych, które chciałyby zawrzeć związek w państwie pochodzenia, od par, które zawarły taki związek za granicą).

Znaczenie wyroku TSUE dla polskiego systemu prawnego

Znaczenie orzeczenia dla postępowania przed NSA

31. NSA jest związany w zakresie wyrokowania wykładnią prawa UE dokonaną przez TSUE. Zgodnie z art. 267 TFUE:

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym:

a) o wykładni Traktatów;

b) o ważności i wykładni aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii.

W przypadku gdy pytanie z tym związane jest podniesione przed sądem jednego z Państw Członkowskich, sąd ten może, jeśli uzna, że decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku, zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o rozpatrzenie tego pytania.

32. Jak wyjaśniał Trybunał, *z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że wyrok wydany przez Trybunał w trybie prejudycjalnym wiąże sąd krajowy w zakresie dotyczącym wykładni lub ważności rozpatrywanych aktów instytucji Unii przy rozstrzygnięciu sporu w postępowaniu głównym* (wyrok TSUE z 16 czerwca 2015 r. w sprawie C-62/14 *Gauweiler*, nb.16). Teoretycznie brak zastosowania się przez dany sąd krajowy do rozstrzygnięcia TSUE mogłoby wiązać się z odpowiedzialnością Państwa Członkowskiego za naruszenie traktatów. W praktyce jednak takie sytuacje mają miejsce rzadko, gdyż zwykle samo zadanie pytania prejudycjalnego wskazuje na zamiar zastosowania prawa Unii przez Sąd krajowy. Tak raczej byłoby w tym wypadku,

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

zważywszy, że pytanie NSA zmierzało do przełamania linii orzeczniczych uznających znaczenie art. 18 Konstytucji RP i NSA taką odpowiedź od sądu w Luksemburgu otrzymał.

33. Trudno jest natomiast powiedzieć, co w takiej sytuacji powinien orzec NSA. Dla skutecznego dokonania transkrypcji konieczne byłoby nie tylko pominięcie normy krajowej zakazującej uznania zagranicznych aktów stanu cywilnego naruszających porządek publiczny, lecz także wykreowanie nieznanych polskiemu systemowi nowych norm prawnych, pozwalających na tworzenie w aktach stanu cywilnego rubryk uwzględniających fakt pozostawania w związku małżeńskim przez osoby tej samej płci. Tym samym pozostaje oczekiwać, w jaki sposób NSA będzie chciał zoperacjonalizować orzeczenie TSUE.

34. Jak się jednak wydaje, w praktyce istotniejsze mogą być kwestie ogólnego skutku wyroków interpretacyjnych TSUE.

Znaczenie dla definicji małżeństwa na gruncie prawa polskiego

35. Kwestia generalnego skutku orzeczeń TSUE wciąż budzi pewne kontrowersje. Sam TSUE podkreśla, że wydane przez niego orzeczenia mają skutek interpretacyjny *erga omnes* (zob. np. podsumowanie orzecznictwa w wyroku TSUE z 5 czerwca 2023 r. w sprawie C-204/21 *Komisja p. Polsce*, nb. 141). O ile można spierać się o szczegóły charakteru tego związania, o tyle nie ulega wątpliwości, że tego rodzaju rozstrzygnięcia stanowią autorytatywną wykładnię prawa Unii wiążącego państwa członkowskie. Tym samym wyrok w opisywanej sprawie mógłby być interpretowany jako nakładający na Polskę konieczność zmiany przepisów dotyczących transkrypcji aktów małżeństw homoseksualnych zawartych w innych państwach członkowskich.

36. Jak się jednak wydaje, wywarcie tego skutku nie będzie możliwe w związku z faktem, że wyrok TSUE z dużym prawdopodobieństwem stanowi przykład wyrokowania poza

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

zakresem przyznanych kompetencji (*ultra vires*).⁵ Jak już wspomniano, TK w wyroku akcesyjnym K 18/04 wskazał:

Małżeństwo (jako związek kobiety i mężczyzny) uzyskało w prawie krajowym RP odrębny status konstytucyjny zdeterminowany postanowieniami art. 18 Konstytucji. Zmiana tego statusu byłaby możliwa jedynie przy zachowaniu rygorów trybu zmiany Konstytucji, określonych w art. 235 tego aktu. W żadnym wypadku, także ze względów formalnoprawnych, zmiana charakteru czy statusu małżeństwa w polskim systemie prawnokonstytucyjnym nie mogłaby przyjąć formy ratyfikowanej umowy międzynarodowej.

37. Przyjęta przez TSUE koncepcja, zgodnie z którą dla konstytucyjnego statusu małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny obojętna jest sytuacja w zakresie uznawania małżeństw homoseksualnych zawartych poza granicami RP nie tylko jest arbitralna, lecz także jaskrawo koliduje z rozumieniem art. 18 Konstytucji RP na gruncie polskiego systemu prawa. Jak bowiem wyjaśnił NSA w uchwale 7 sędziów z 2 grudnia 2019 r. w sprawie II OPS 1/19:

*Nie chodzi przy tym o samą sprzeczność zagranicznego aktu stanu cywilnego z podstawowymi zasadami porządku prawnego, ale o to, by skutki transkrybowania takiego aktu były nie do pogodzenia z tymi zasadami. Przez podstawowe zasady porządku prawnego należy rozumieć nie tylko fundamentalne zasady ustroju społeczno-politycznego, czyli zasady konstytucyjne, ale także naczelne zasady rządzące poszczególnymi dziedzinami prawa cywilnego, rodzinnego czy procesowego. **Zgodnie z art. 18 Konstytucji małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. (...) O niedopuszczalności uznania adopcji dziecka przez osoby tej samej płci ze względu na klauzulę ordre public decyduje w tym przypadku art. 115 § 1 w zw. z art. 1 § 1 k.r.o., w połączeniu z art. 18 Konstytucji (...)** Prawo polskie **nie zna instytucji "rodziców jednopłciowych"** i nie przyznaje związkom partnerskim praw rodzicielskich. (...) uznając sprzeczność z podstawowymi zasadami polskiego prawa rodzinnego, transkrypcję aktu urodzenia, w którym jako rodzice wpisane zostały osoby tej samej płci, **ma na uwadze skutki, jakie zaistniałyby w polskim porządku prawnym w wyniku jej dokonania.***

⁵ Na potrzeby niniejszej analizy nie jest konieczne rozstrzygnięcie doktrynalnych sporów odnośnie wzajemnej relacji pomiędzy badaniem działań naruszających tożsamość narodową (tzw. *identity review*), a działaniami *ultra vires*

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

*Zagrożona byłaby **spójność polskiego systemu prawa**, w którym funkcjonowałyby polskie akty urodzenia zawierające dane, których nie można byłoby umieścić w akcie rejestrującym urodzenie dziecka w Polsce.*

38. Z powyższego orzeczenia wynika w sposób jednoznaczny, że podstawowe wartości polskiego systemu prawnego zapisane w art. 18 Konstytucji RP zostają naruszone przez sam fakt dopuszczenia do krajowego obrotu prawnego aktów, których wytworzenie przez polskie organy prowadziłoby do naruszenia prawa. W świetle powyższych wyjaśnień jest więc oczywiste, że wbrew twierdzeniom TSUE dopuszczenie do polskiego obrotu w drodze transkrypcji aktów małżeństw homoseksualnych stanowiłoby pogwałcenie normy zapisanej w art. 18 Konstytucji RP.

39. Podkreślenia wymaga, że Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie nie tylko w sposób generalny sformułował doktrynę nadrzędności Konstytucji nad prawem Unijnym (zob. zwłaszcza wspomniany wyrok TK z 11 maja 2005 r. w sprawie K 18/04 oraz wyrok w sprawie traktatu lizbońskiego z 24 listopada 2010 r. w sprawie K 32/09), lecz także zastosował ją w praktyce, stwierdzając niezgodność z konstytucją norm prawa unijnego zinterpretowanych przez TSUE *ultra vires* w swoim wyroku z 7 października 2021 r. w sprawie K 3/21. Co istotne, w pkt 390 tego orzeczenia TK wskazał wprost, że w razie dalszego przekraczania przez TSUE zakresu powierzonych mu kompetencji, przedmiotem kontroli *ultra vires* mogą być również indywidualne orzeczenia TSUE:

*(...) Trybunał nie wyklucza, że skorzysta z powyższej kompetencji (w ramach wypełniania swoich konstytucyjnych zadań) i podda ocenie **wprost zgodność z Konstytucją orzeczeń TSUE**, włącznie z ewentualnym **usunięciem ich z polskiego porządku prawnego** ze skutkiem prawnym *ex tunc*, jako orzeczeń nieistniejących.*

40. Dla uniknięcia wątpliwości podkreślić należy, że doktryna o braku możliwości stanowienia przez organizację ponadnarodową prawa wiążącego na terenie RP w zakresie, w którym nie przekazano jej kompetencji, została ostatnio potwierdzona przez uchwałę połączonych Izb Pracy i Cywilnej SN I NZP 7/25 z 3 grudnia 2025 r.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

41. Oznacza to, że orzeczenie TSUE nie zmienia obowiązku polskich władz publicznych działania w zgodzie z art. 18 Konstytucji RP, z którego w sposób jednoznaczny wynika zakaz dopuszczenia możliwości transkrypcji zagranicznych aktów małżeństw homoseksualnych. Ewentualnie, gdyby rozstrzygający sąd odniósł wątpliwość co do skutków wyroku TSUE dla wykładni art. 18 Konstytucji RP, jedynym prawnie dopuszczalnym wyjściem będzie skierowanie pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego na podstawie art. 193 Konstytucji RP.
42. W tym miejscu można tylko dodać, że sytuacja taka nie będzie w Unii niczym nowym. W podobnej, bo także dotyczącej transkrypcji aktów stanu cywilnego, Bułgarski Najwyższy Sąd Administracyjny odmówił wpisania nazwiska rodzica tej samej płci jako rodzica dziecka wbrew udzielonej przez TSUE odpowiedzi na pytanie prejudycjalne zadane przez sąd pierwszej instancji do TSUE.⁶ Sąd bułgarski wprawdzie nie zarzucił TSUE wprost działania *ultra vires*, ale wydał rozstrzygnięcie o 180 stopni odmienne od rozstrzygnięcia Trybunału. Należy podkreślić, że w sprawach dotyczących innej tematyki orzeczenia wprost odmienne od udzielonych przez TSUE odpowiedzi na pytania prejudycjalne wydawały między innymi hiszpański Sąd Najwyższy w sprawie katalońskich separatystów⁷ czy duński Sąd Najwyższy w sprawie *Ajos*.⁸ Czeski Trybunał Konstytucyjny uznał natomiast wyrok TSUE wydany w postępowaniu przed czeskimi sądami administracyjnymi za akt *ultra vires*.⁹

Możliwe konsekwencje ewentualnego podważenia wyroku TSUE na gruncie krajowym

⁶ Wyrok bułgarskiego Naczelnego Sądu Administracyjnego z 1 marca 2023 w sprawie 2185, nieoficjalne anglojęzyczne tłumaczenie jest dostępne na stronie https://ujchmura-my.sharepoint.com/:w:/g/personal/anna_wysocka_uj_edu_pl/IQAUOUh1X6_oSIX4x6QZ8I9qARKjGjDSkDS70-A3m_WTHjg?rttime=B7Xxc9M03kg. Wyrok TSUE z 14 grudnia 2021 r. w sprawie C-490/20 *Pancherevo*.

⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2020 r. w sprawie 20907/2017, <https://www.poderjudicial.es/cgpj/en/Judiciary/Supreme-Court/Judicial-News/Press-Release--Special-Proceedings-20907-2017>, wyrok TSUE z 19 grudnia 2019 r. w sprawie C-502/19 *Junqueras*.

⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2016 r. w sprawie 15/2014 <https://www.domstol.dk/media/2udgvvvb/judgment-15-2014.pdf>, wyrok TSUE z 19 kwietnia 2016 r. w sprawie C-441/14 *Dansk Industries*.

⁹ Wyrok czeskiego Trybunału Konstytucyjnego z 31 stycznia 2012 r. w sprawie Pl. US 5/12 *Słowackie emerytury*, <https://www.usoud.cz/en/decisions/2012-01-31-pl-us-5-12-slovak-pensions>, wyrok TSUE z 22 czerwca 2011 r. w sprawie C-399/09 *Landtova*.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

43. Teoretycznie, w razie stwierdzenia przez niewykonania przez Polskę wyroku TSUE w sprawie C-713/23 możliwe byłoby podjęcie przez instytucje unijne kroków służących wymuszeniu wykonania tego orzeczenia. W grę mogłyby tutaj wchodzić przede wszystkim postępowanie naruszeniowe na podstawie art. 258 TFUE, lub też odmowa wypłaty środków w ramach mechanizmu warunkowości.
44. Odnośnie do pierwszej z alternatyw należy stwierdzić, że do tej pory środek ten był wykorzystywany przez TSUE raczej niechętnie, o czym świadczy m.in. brak postanowień naruszeniowych w następstwie omawianych wyżej orzeczeń sądów krajowych. Stopień oburzenia wywołanego przez wyrok TK w sprawie K 3/21, którego skutkiem jest toczące się postępowanie w sprawie C-448/23 *Komisja p. Polsce*, w którym rzecznik Dean Spielman określił orzecznictwo polskiego TK jako „bezprecedensową rebelię” (pkt 75 opinii z 11 marca 2025 r.).
45. Odnośnie do ewentualnej możliwości skorzystania z mechanizmu warunkowości, to nie można wykluczyć że w świetle równościowego orzecznictwa TSUE mogłoby dojść do próby ograniczenia środków wypłacanych Polsce pod pozorem naruszenia podstawowych wartości UE. Godne odnotowania jest, że w kontekście świeżo przyjętych poprawek do słowackiej konstytucji, rozpoznających m. in., że małżeństwo to związek kobiety i mężczyzny, unijna Agencja Praw Podstawowych podniosła w alarmistycznym tonie zarzut naruszenia podstawowych wartości z art. 2 TUE.¹⁰
46. To powiedziawszy, należy jednak podkreślić, że nie sposób antycypować przyszłych zachowań instytucji unijnych, w szczególności nie mając wiedzy, jaką postać mogłoby przyjąć niestosowanie wspomnianego orzeczenia TSUE. Jak się wydaje, co do zasady największe zainteresowanie i sprzeciw instytucji unijnych wzbudziłoby orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające działanie TSUE *ultra vires*, podczas gdy odmowa stosowania wyroku TSUE z innych przyczyn byłaby mniej kontrowersyjna.

¹⁰ <https://fra.europa.eu/en/news/2025/fra-statement-recent-developments-affecting-fundamental-rights-eu>

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

Ocena zachowania organów RP w postępowaniu przed TSUE

47. Niezależnie od prowadzonych wyżej rozważań, podkreślić należy, że na negatywną ocenę zasługuje ocena postępowania przyjętego w niniejszej sprawie przez NSA i, prawdopodobnie, rząd RP.

48. W świetle treści pytania prejudycjalnego oczywistym jest, że intencją rozstrzygającego skargę kasacyjną składu sędziowskiego było przełamanie dotychczasowej jednolitej linii orzeczniczej, w sposób całkowicie jednoznaczny wskazującej, że w świetle art. 18 Konstytucji RP niedopuszczalna jest transkrypcja zagranicznych aktów małżeństwa dokumentujących związek osób tej samej płci. Co więcej, owa jednolita linia orzecznicza miała oparcie nie tylko w Konstytucji RP, w sposób całkowicie jednolity zinterpretowanej w interesującym z punktu widzenia niniejszej analizy zakresie przez TK w wyroku akcesyjnym K18/04 oraz w uchwale 7 sędziów NSA z 16 grudnia 2019 r. w sprawie II OPS 1/19. Oczywistym jest, że z punktu widzenia obowiązujących przepisów, w szczególności mając na uwadze, że argumentacja NSA dotyczyła także Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, właściwym narzędziem procesowym byłoby skierowanie pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego (art. 193 Konstytucji RP) lub składu 7 sędziów NSA (art. 15 § 1 pkt 3) oraz art. 187 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Dz. U. z 2024 r. poz. 935, 1685, z 2025 r. poz. 769, 1427).

49. Co więcej, na aprobatę nie zasługuje tendencyjny sposób przedstawienia stanu prawnego przez sąd pytający. Zgodnie z art. 94 Regulaminu TFUE¹¹ sąd pytający zobowiązany jest także do wskazania *istotnego dla sprawy orzecznictwa sądów krajowych*. Obowiązek ten powtórzony jest w pkt. 15 Zaleceń dla sądów krajowych dotyczące składania wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym¹². Pytanie zadane przez NSA w ogóle nie zawierało omówienia orzecznictwa czy też argumentacji w przedmiocie transkrypcji

¹² Zalecenia dla sądów krajowych dotyczące składania wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym z 9 października 2024 r., Dz.U. C, C/2024/6008.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

aktów małżeństw homoseksualnych, choć argumentacja była ta przytaczana *in extenso* w wyroku WSA (zostało ono mechanicznie wyliczone w jednym z akapitów). Co więcej, NSA w swoim pytaniu w ogóle nie wspomniał o wskazaniu przez TK w wyroku K 18/04 w wyroku akcesyjnym, że tożsamość małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny należy do „twardego jądra” polskiej tożsamości konstytucyjnej.

50. Zdawkowe nawiązania do stanowiska rządu RP (stanowisko nie jest dostępne w domenie publicznej) sugeruje, że pełnomocnik RP w zasadzie popierał stanowisko Skarżących, podkreślając, że jedynym sposobem na zapewnienie poszanowania praw Skarżących jest dopuszczenie możliwości dokonania transkrypcji ich aktu małżeństwa. Jeżeli sytuacja faktycznego popierania uznania przepisów krajowych za niezgodne z prawem UE rzeczywiście miała miejsce, to działanie takie było nie tylko niestosowne, ale także naruszało przepisy Konstytucji. Byłaby to bowiem sytuacja, w której rząd nie tylko wspiera rozwiązania uznane przez polskie sądy w sposób jednolity za sprzeczne z art. 18 Konstytucji, lecz także usiłuje spowodować zmianę przepisów ustawowych z pominięciem udziału ustawodawcy, co więcej w sytuacji, w której arytmetyka sejmowa w sposób jednoznaczny wskazuje, że nawet gdyby udało się zyskać większość sejmową dla takich zmian (co samo w sobie jest wątpliwe), to i tak nie udałoby się zebrać liczby głosów wystarczających dla przełamania prezydenckiego weta.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*